

Investigation of Golestan University of Medical Sciences libraries compared to the standard of Iranian academic libraries

Qazi Mirsaeed S J¹, Kolbadi Nejad K², Rastegari Mehr B³, Banisaffar M⁴, Mohammadi M^{5*}

¹Chief & Assistant Professor of Medical Library and Information Sciences Dept., School of Allied Medicine & Member of Health Information Management Research Center, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

²MSc of Medical Psychology, Islamic Azad university of Semnan, Semnan, Iran

³Instructor, Abadan School of Medical Sciences, Abadan, Iran

⁴Graduate in Library and Information Sciences, Faculty of Allied Medical Sciences, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran

⁵Instructor, School of Medicine, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran

Abstract

Background: Evaluation of academic libraries is an important step towards discovering their weak points and improving their efficiency. This study aimed to evaluate Golestan University of Medical Sciences libraries compared to the standard of Iranian academic libraries.

Methods: This applied study was conducted by comparative survey method in Golestan University of Medical Sciences in 2015. The study population included 5 libraries of Golestan University of Medical Sciences. The study data were gathered using a researcher-made questionnaire that was extracted from standard of Iran's academic libraries. The validity of the questionnaire was approved by the faculty members and its reliability was confirmed by Cronbach's alpha of 0.78. After all, the data were presented through tables and graphs using Excel software.

Results: The findings of this study showed that the libraries of Golestan University of Medical Sciences contained 46826 resources, comprising 8.75% of the required standard resources. Besides, 12 human workforce worked in these libraries none of whom was professional in this field. Moreover, the study libraries were matched with the standard of Iran's academic libraries regarding resources by 8.75%, human workforce by 31%, and space by 54%.

Conclusion: The study libraries were not appropriately matched with the standard of Iran's academic libraries. This can be improved by creation of a central academic library, renewal of the organizational structure according to the standard of academic libraries, and employment of professional workforce.

Keywords: Standard, Academic libraries

Sadra Med Sci J 2015; 3(4): 259-268

Received: jul. 21th, 2015

Accepted: sep. 21th, 2015

*Corresponding Author: **Mohammadi M.** Instructor, School of Medicine, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran, mohammadi.msd84@gmail.com

مجله علمی علوم پزشکی صدرا

دوره ۳، شماره ۴، پاییز ۱۳۹۴، صفحات ۲۵۹ تا ۲۶۸

تاریخ پذیرش: ۹۴/۰۶/۳۰ تاریخ دریافت: ۹۴/۰۴/۳۰

مقاله پژوهشی
(Original Article)

بررسی تطبیقی کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی گلستان با استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران

سیدجواد قاضی میرسعید^۱، کمیل کلبادی نژاد^۲، بابک رستگاری مهر^۳، مریم بنی صفار^۴، مسعود محمدی^{۵*}^۱ استادیار و مدیر گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده پیراپزشکی و عضو مرکز تحقیقات مدیریت اطلاعات سلامت، دانشگاه علوم

پزشکی تهران، تهران، ایران

^۲ کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه آزاد واحد سمنان، سمنان، ایران^۳ مربی، دانشکده پرستاری، دانشکده علوم پزشکی آبادان، آبادان، ایران^۴ کارشناس کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران^۵ مربی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران

چکیده

مقدمه: سنجش وضعیت کتابخانه‌های دانشگاهی، روشی برای کشف نقاط ضعف و بهبود کارایی آن هاست. هدف از این مطالعه، بررسی و ارزیابی کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی گلستان و تطبیق آن با استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران بود.

مواد و روش: این مطالعه، از نوع کاربردی بود که به روش پیمایشی تطبیقی، در سال ۱۳۹۴ و در دانشگاه علوم پزشکی گلستان انجام شد. جامعه مورد بررسی، ۵ کتابخانه دانشکده‌های دانشگاه بود. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته که "استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران" استخراج شده بود، گردآوری شد. روایی این پرسشنامه به تأیید اعضای هیات علمی رسیده و پایایی آن به میزان ۰/۷۸ به تأیید رسید. داده‌ها پس از گردآوری و تحلیل، با استفاده از نرم‌افزار Excel در قالب جداول و نمودارها ارائه شد.

یافته‌ها: یافته‌های نشان داد که این کتابخانه‌ها، ۴۶۸۲۶ عنوان منبع در اختیار دارند که معادل ۸/۷۵ درصد تعداد منابع استاندارد مورد نیاز است. در این کتابخانه‌ها مجموعاً ۱۲ نیرو وجود دارد که هیچ کدام از آن‌ها نیروی متخصص نیستند؛ کتابخانه‌های مورد بررسی از نظر مجموعه منابع ۸/۷۵ درصد، از نظر نیروی انسانی ۳۱ درصد و از نظر فضای کتابخانه‌ها ۵۴ درصد با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران تطابق دارند.

بحث و نتیجه‌گیری: کتابخانه‌های مورد بررسی در سطح مناسبی از نظر تطابق با استاندارد قرار ندارند و لزوم توجه کمی و کیفی به کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی به وضوح ضروری است. ایجاد کتابخانه مرکزی دانشگاه، تجدید ساختار سازمانی با توجه به استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی و جذب نیروی‌های متخصص از روش‌های بهبود وضعیت این کتابخانه‌ها است.

واژگان کلیدی: استاندارد، کتابخانه‌های دانشگاهی

* نویسنده مسئول: مسعود محمدی، مربی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران، mohammadi.msd84@gmail.com

مقدمه

شود. در این زمینه ابزارهای متفاوتی طراحی شده است (۸). ارزیابی میزان رشد کتابخانه‌های دانشگاهی در هر کشور به امکانات و شرایط خاص آن کشور بستگی دارد؛ با این وجود از استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران می‌توان به عنوان وسیله‌ای برای ارزیابی کتابخانه‌ها بهره برد و بدین طریق به نقاط قوت و ضعف آن‌ها پی برد و آنگاه به رهنمودی مطمئن برای اقدامات آتی دست یافت (۹). استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران توسط کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، بر اساس بررسی کتابخانه‌های هفت دانشگاه معتبر و قدیمی ایران، به عنوان راهنمایی برای استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران منتشر شد. هدف از کاربرد استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی، بهبود بخشیدن به وضع کتابخانه‌های دانشگاهی و پی بردن به نقاط ضعف و نارسایی آن‌هاست (۳). دانشگاه علوم پزشکی گلستان نیز، به توجه به نقش مهم آن در توسعه آموزش و پژوهش علوم پزشکی در شمال شرق کشور، نیاز به ارتقای هرچه بیشتر بسترهای آموزش و پژوهش و به طور ویژه توجه به وضعیت کتابخانه‌های و مراکز اطلاع‌رسانی خود دارد؛ بنابراین هدف از این مطالعه، بررسی و ارزیابی کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی گلستان و تطبیق آن با استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران بود.

مواد و روش

این مطالعه، از نوع کاربردی است که به روش پیمایشی تطبیقی، در سال ۱۳۹۴، در ۵ کتابخانه دانشکده‌ای دانشگاه علوم پزشکی گلستان انجام شده است. جامعه مورد بررسی، تمامی کتابخانه‌های دانشکده‌ای دانشگاه علوم پزشکی گلستان، شامل کتابخانه دانشکده‌های پزشکی، دندانپزشکی، پیراپزشکی، پرستاری و مامایی، بهداشت و فناوری‌های نوین است. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته که "استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران" استخراج شده بود گردآوری شد. این پرسشنامه شامل ۶ بخش وضعیت آموزشی دانشکده، وضعیت تحصیلی پرسنل شاغل در کتابخانه، توزیع نیروها در بخش‌های مختلف کتابخانه، وضعیت منابع موجود

توسعه آموزش عالی در ایران و رشد کمی تعداد دانشجویان در دانشگاه، موجبات ارتقای کیفی سطح آموزش عالی را در دانشگاه‌ها فراهم آورده است. کتابخانه دانشگاهی به عنوان بخشی از نظام آموزشی، نقش مهم و قابل توجهی در انتقال اطلاعات برای پژوهشگران و محققان ایفا می‌کند. این مراکز به منزله بخشی جدایی‌ناپذیر از نظام آموزشی و پژوهشی همواره در خدمت این نظام بوده و اهداف و وظایف آن در راستای نظام آموزشی و پژوهشی سازمان مادر می‌باشد (۱). کتابخانه دانشگاهی به عنوان قلب یک مجموعه آموزشی تلقی می‌شود که فضایی را برای دانشجویان و اعضای هیات علمی جهت انجام تحقیقات و ارتقای دانش آن‌ها فراهم می‌سازد و به منظور شناسایی و تقویت برنامه‌های آموزشی و پژوهشی دانشگاه به وجود می‌آیند (۲-۴). این کتابخانه‌ها می‌توانند به عنوان محیطی جهت ترغیب و برانگیختن دانشجویان به فعالیت‌های آموزشی پژوهشی عمل کنند (۵).

کتابخانه‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی نیز بخشی از نظام آموزش عالی کشور هستند که به عنوان مراکز تأمین و اشاعه اطلاعات تخصصی برای جامعه پزشکی کشور اهمیت ویژه‌ای دارند. ارتقای سطح کیفی خدمات این مراکز حساس علمی، نقش بنیادینی در تحقق هدف‌های جامعه در رابطه با بهداشت و سلامت جامعه دارد. با توجه به تلاش‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور برای ارتقای کیفیت خدمات کتابخانه‌های خود، سنجش کتابخانه‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی می‌تواند به فراهم آوردن اطلاعات زمینه‌ای لازم و شناخت نقاط قوت و ضعف کتابخانه‌ها شالوده مطمئنی برای برنامه‌ریزی راهبردی در جهت بهبود کیفیت خدمات اطلاع‌رسانی باشد (۶).

طی سه دهه گذشته، ارزیابی عملکرد آموزشی و پژوهشی کتابخانه‌های دانشگاهی در سطح بین‌المللی به سرعت، افزایش یافته است و دیدگاه‌های متنوعی از نظر تئوری و عمل در این حوزه ارائه شده است (۷). این ارزیابی‌ها در جهت ارتقای نقش کتابخانه‌های مذکور به عنوان پشتیبان فعالیت‌های دانشگاه‌ها و مراکز مربوط به آن‌ها انجام می

تعداد رشته‌ها در سطح مقطع دکترا و $V =$ تعداد کل مجموعه کتابخانه است. «مجموعه پایه» رقمی ثابت و نمایشگر حداقل مجموعه‌ای است که باید همزمان با گشایش هر واحد دانشگاهی در کتابخانه آن موجود باشد. این رقم برای رشته‌های پزشکی ۴۰۰۰۰ مدرک تعیین شده است (۱۰).

یافته‌ها

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که در مجموع، دانشگاه دارای ۱۸۴۰ دانشجوی در ۲۸ رشته-مقطع تحصیلی است و تعداد اعضای هیات علمی آن نیز ۲۲۹ نفر است. این اطلاعات در جدول ۱ به تفصیل ارائه شده است.

کتابخانه، وضعیت فضای فیزیکی و امکانات کتابخانه و نوع کتابخانه بود. روایی این پرسشنامه به تأیید اعضای هیات علمی و متخصصین رسیده و پایایی آن نیز به میزان ۰.۷۸ به تأیید رسیده است. داده پس از گردآوری و تحلیل، با استفاده از نرم‌افزار Excel در قالب جداول و نمودارها ارائه شد.

برای تعیین میزان تطابق مجموعه منابع کتابخانه‌ها با استاندارد کتابخانه‌ای دانشگاهی ایران از فرمول $V = 12E + 335U + 3000M + 20000D$ استفاده شد که در این فرمول $F =$ تعداد اعضای هیات علمی، $E =$ تعداد کل دانشجویان، $U =$ تعداد رشته‌های کارشناسی، $M =$ تعداد رشته‌های کارشناسی ارشد، $D =$

جدول ۱: آمار وضعیت آموزشی دانشگاه علوم پزشکی گلستان به تفکیک هر دانشکده

شخص دانشکده	رشته کارشناسی	رشته کارشناسی ارشد	رشته دکتری	دانشجوی کارشناسی	دانشجوی کارشناسی ارشد	دانشجوی دکتری	اعضای هیات علمی
بهداشت	۲	-	-	۲۱۵	-	-	۱۲
پرستاری و مامایی	۲	۲	۱	۳۶۲	۴۵	۲	۲۱
پزشکی	-	۴	۸	-	۸۹	۵۰۹	۱۴۹
پیراپزشکی	۳	-	-	۳۶۲	-	-	۱۱
دندانپزشکی	۱	-	۱	۷۹	-	۱۳۲	۳۰
فناوری‌های نوین	-	۳	۱	-	۳۲	۱۸	۶
مجموع	۸	۹	۱۱	۱۰۱۸	۱۶۶	۶۶۱	۲۲۹

دانشکده پرستاری با ۲۵.۶۵ درصد بالاترین میزان تطابق با استاندارد و کتابخانه دانشکده فناوری‌های نوین با ۰.۷۷ درصد کمترین میزان تطابق با استاندارد را داراست. سایر اطلاعات در جدول ۲ ارائه شده است.

در ارتباط با وضعیت منابع موجود در کتابخانه‌های وابسته به دانشگاه، یافته‌ها نشان داد که در مجموع، این کتابخانه‌ها، ۴۶۸۲۶ عنوان منبع را در اختیار دارند که این میزان معادل ۸.۷۵ درصد تعداد منابع مورد نیاز استاندارد یک کتابخانه دانشگاهی علوم پزشکی است. کتابخانه

جدول ۲: آمار وضعیت منابع موجود، استاندارد مطلوب و درصد تطابق با استاندارد:

دانشکده	منابع موجود	استاندارد	درصد تطابق با استاندارد	تفاوت
پزشکی	۱۲۷۹۶	۲۳۴۰۷۶	۵/۴۶	-۲۲۱۲۸۰
دندانپزشکی	۱۲۹۰	۶۵۷۸۶	۱/۹۶	-۶۴۴۹۶
پیراپزشکی	۱۰۰۸۷	۴۶۳۸۹	۲۱/۷۴	-۳۶۳۰۲
پرستاری و مامایی	۱۸۸۳۹	۷۳۶۷۸	۲۵/۶۵	-۵۴۸۳۹
بهداشت	۳۲۷۱	۴۴۴۵۰	۷/۳۵	-۴۱۱۷۹
فناوری‌های نوین	۵۴۳	۷۰۲۰۰	۰/۷۷	-۶۹۶۵۷
مجموع	۴۶۸۲۶	۵۳۴۵۷۹	۸/۷۵	-۴۸۷۷۵۳

لاتین، ۸۱۹ عنوان پایان‌نامه و ۶۴۹ عنوان CD وجود دارد. سایر اطلاعات در جدول ۳ ارائه شده است.

توزیع فراوانی منابع موجود در کتابخانه‌های مورد بررسی نشان می‌دهد که در مجموع در کل کتابخانه‌های مورد بررسی، تعداد ۳۸۸ عنوان مجله فارسی، ۱۸۱ عنوان مجله لاتین، ۳۷۴۱۵ عنوان کتاب فارسی، ۸۱۴۰ عنوان کتاب

جدول ۳: توزیع فراوانی منابع موجود در کتابخانه‌های مورد بررسی

سی دی	پایان‌نامه	کتاب لاتین	کتاب فارسی	مجلات لاتین	مجلات فارسی	
۲۷۶	۷۵۸	۳۸۳۳	۷۶۹۲	۶۸	۱۶۹	دانشکده پزشکی
۷۳	۰	۲۵۳	۱۰۳۷	۲	۱۵	دانشکده دندانپزشکی
۱۵	۰	۶۶۲	۹۴۲۵	۵۰	۷۰	دانشکده پیراپزشکی
۲۸۵	۴۱	۲۸۹۶	۱۵۹۴۳	۵۶	۱۲۰	دانشکده پرستاری و مامایی
۰	۰	۲۲۶	۳۰۴۵	۵	۱۰	دانشکده بهداشت
۰	۲۰	۲۷۰	۲۷۳	۰	۴	دانشکده فناوری‌های نوین
۶۴۹	۸۱۹	۸۱۴۰	۳۷۴۱۵	۱۸۱	۳۸۸	مجموع

میز مطالعه دو نفره، تعداد میز مطالعه ۴ نفره، تعداد سندلی در جدول ۴ ارائه شده است.

اطلاعات مربوط به وضعیت فیزیکی و فضای کتابخانه‌های مورد بررسی شامل فضای کتابخانه (متر مربع)، تعداد کامپیوتر، تعداد قفسه‌ها، تعداد میز مطالعه تک نفره، تعداد

جدول ۴: وضعیت فیزیکی و فضای کتابخانه‌های مورد بررسی

تعداد صندلی	تعداد میز مطالعه ۴ نفره	تعداد میز مطالعه دو نفره	تعداد میز مطالعه تک نفره	تعداد قفسه‌ها	تعداد کامپیوتر	فضای کتابخانه (متر مربع)	دانشکده
۱۹۶	۹	۲۰	۶	۶۰	۲۶	۴۵۸	پزشکی
۲	۰	۰	۰	۷	۲	۰	دندانپزشکی
۴	۱	۰	۰	۳۳	۵	۱۰۰	پیراپزشکی
۶۲	۵	۲۰	۰	۹۲	۱۶	۲۵۷	پرستاری و مامایی
۴	۱	۰	۰	۱۴	۵	۱۰۰	بهداشت
۱۸	۴	۰	۱	۸	۸	۴۶	فناوری‌های نوین
۲۸۶	۲۰	۴۰	۷	۲۱۴	۶۲	۹۶۱	مجموع

مطالعه هستند. بر طبق استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران، کتابخانه باید دارای فضای مطالعه‌ای برای پذیرفتن ۲ درصد از تعداد کل دانشجویان را در آن واحد داشته باشد و به ازای هر نفر دانشجو نیز، باید ۲/۵ متر مربع فضای مطالعه در نظر گرفته شود (۱۰). وضعیت وجود فضای مطالعه و فضای مطلوب در جدول ۵ نشان داده شده است.

جدول ۵: وضعیت فضای مطالعه کتابخانه‌های مورد بررسی

دانشکده	تعداد دانشجو	فضای موجود (متر مربع)	فضای مطلوب (متر مربع)	درصد تطابق با استاندارد
پزشکی	۵۹۸	۲۸۰	۲۹۹	۰.۹۳
دندانپزشکی	۲۱۱	۰	۱۰۵.۵	۰
پیراپزشکی	۳۶۲	۰	۱۸۱	۰
پرستاری و مامایی	۴۰۹	۲۰۰	۲۰۴.۵	۰.۹۷
بهداشت	۲۱۵	۰	۱۰۷.۵	۰
فناوری‌های نوین	۵۰	۲۳	۲۵	۰.۹۲
مجموع	۱۸۴۵	۵۰۳	۹۲۲.۵	۰.۵۴

یافته‌ها نشان داد که هیچ کدام از مدیران کتابخانه‌های تابعه دانشگاه علوم پزشکی گلستان دارای تحصیلات کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی نبوده و همگی آن‌ها از تخصص‌های دیگر بودند.

بر طبق استانداردهای دانشگاهی محاسبه نیروی انسانی کتابخانه عبارت است از: به ازای هر ۲۵۰ دانشجو و استاد تمام وقت یا کسری از آن، یک نفر متخصص تمام وقت و به ازای هر ۲۵۰۰۰ جلد کتاب یا سایر منابع کتابخانه‌ای موجود در مجموعه یا کسری از آن، یک نفر متخصص/کمک متخصص و به ازای هر ۲۵۰۰ جلد افزایش سالانه مجموعه کسری از آن، یک نفر متخصص/کمک متخصص (۱۰). در کتابخانه‌های دانشکده‌ای دانشگاه، ۱۲ نفر نیرو وجود دارد که هیچ کدام از آن‌ها نیروی متخصص نیستند؛ ۴ نفر از کارمندان این کتابخانه‌ها نیروی کمک متخصص و ۸ نفر دیگر نیروهایی با تحصیلات نامرتبط هستند. بر طبق استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی، به ۴ متخصص، ۸ کمک متخصص و ۱۰ نفر نیروهای دیگر در این کتابخانه‌ها نیاز است. به عبارتی در حال حاضر از نظر نیروی انسانی تنها ۳۱ درصد با استاندارد تطابق وجود دارد و برای رسیدن به نقطه استاندارد نیاز به ۴ نفر متخصص، ۴ نفر کمک متخصص و ۲ نفر نیروهای دیگر است.

در ارتباط با وجود فضای مطالعه، نتایج نشان داد که ۳ دانشکده پیراپزشکی، بهداشت و دندانپزشکی فاقد فضای

کرمانشاه و رازی کرمانشاه از این نظر ۱۸/۱ درصد با استاندارد هماهنگی دارند که وضعیت بهتری را نسبت به این مطالعه نشان می‌دهد (۹). فرد اصفهانی و میرحسینی (۱۳۹۱) و شعبانی و دیگران (۱۳۸۸) نیز به این نتیجه رسیدند که به ترتیب مجموعه کتابخانه‌های زیر وضعیت استاندارد هستند (۱، ۱۳).

از نظر وضعیت مدیریت کتابخانه‌های مورد بررسی نتایج این بررسی نشان داد مدیران و روسای هیچ کدام از کتابخانه‌ها تحصیلات کتابداری و اطلاع‌رسانی ندارند. در کتابخانه‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی کرمانشاه و رازی کرمانشاه بیش از ۹۰ درصد مدیران، تحصیلات کتابداری و اطلاع‌رسانی داشتند که به مراتب وضعیت بهتری را نشان می‌دهد (۹). در دانشگاه علوم پزشکی تهران نیز ۳۰ درصد مدیران دارای تحصیلات کتابداری و اطلاع‌رسانی بودند (۱۳). در کتابخانه‌های دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد نیز ۷۲/۸ درصد تحصیلات کتابداری و اطلاع‌رسانی داشتند (۳).

در بررسی وضعیت نیروی انسانی کتابخانه‌های مورد بررسی در این مطالعه، نتایج بیانگر این بود که در مجموع ۱۲ نفر نیرو وجود دارد که هیچ کدام از آن‌ها نیروی متخصص نیستند؛ ۴ نفر از کارمندان این کتابخانه‌ها نیروی کمک متخصص و ۸ نفر دیگر نیروهایی با تحصیلات نامرتبط هستند. بر طبق استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی، به ۴ متخصص، ۸ کمک متخصص و ۱۰ نفر نیروهای دیگر در این کتابخانه‌ها نیاز است. به عبارتی در حال حاضر از نظر نیروی انسانی تنها ۳۱ درصد با استاندارد تطابق وجود دارد و برای رسیدن به نقطه استاندارد نیاز به ۴ نفر متخصص، ۴ نفر کمک متخصص و ۲ نفر نیروهای دیگر است. وضعیت دانشگاه علوم پزشکی تبریز کاملاً متفاوت است. کتابخانه‌های این دانشگاه از نظر نیروی انسانی ۸۹ درصد با استاندارد تطابق دارند (۱۲). در کتابخانه‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی کرمانشاه و رازی کرمانشاه، از نظر نیروی انسانی ۳۸/۱ درصد با استانداردها تطابق وجود دارد. ۴۷/۸ درصد کارمندان کتابخانه دارای تحصیلات کتابداری بوده و ۱۷/۷ درصد نیز نیروی متخصص بوده‌اند (۹). در دانشگاه علوم پزشکی تهران ۱۷/۰۱ درصد نیروهای کتابخانه

در ارتباط با توزیع نیروها در واحدهای مختلف کتابخانه، مانند سازماندهی، مرجع، امانت و ... یافته‌ها نشان داد که در کتابخانه‌های مورد بررسی تفکیک نیرو به صورت تخصصی در واحدهای فوق وجود ندارد. تنها در کتابخانه دانشکده پزشکی ۲ نفر در قسمت امانت، ۱ نفر در قسمت سازماندهی و ۱ نفر در قسمت اینترنت و بانک‌های اطلاعاتی وجود داشت. همچنین همه کتابخانه‌ها از سیستم قفسه باز استفاده می‌کردند.

بحث

با توجه به نتایج به دست آمده، می‌توان گفت که مجموعه کتابخانه‌های مورد بررسی اصلاً در وضعیت مناسبی به سر نمی‌برند و این وضعیت می‌تواند مانعی جهت رسیدن به اهداف آموزشی و پژوهشی دانشگاه باشد. البته مقایسه نتایج این مطالعه با نتایج مطالعه‌های دیگر هم نشان دهنده همین وضعیت، با شدت ضعف کمتری در دانشگاه‌های دیگر است. در ارتباط با تطابق مجموعه منابع موجود در کتابخانه‌های مورد بررسی با استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی یافته‌ها نشان داد تنها ۸/۷۵ درصد با این استاندارد تطابق وجود دارد. دانشکده پرستاری با ۲۵/۶۵ درصد بیشترین و دانشکده فناوری‌های نوین با ۰/۷۷ درصد کمترین میزان تطابق را دارند. نتایج نصیری و عصاره (۱۳۸۳) نشان داد که تعداد منابع در تمامی کتابخانه‌های مورد بررسی در مقایسه با استاندارد در حد بسیار پایینی است و کتابخانه واحد اهواز با ۲۹/۷۷ درصد بیشترین و واحد رامهرمز با ۲/۸۱ درصد کمترین تطابق را دارا هستند (۳). نتایج مطالعه‌ای در خصوص کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی همدان نشان داد که هیچ یک از کتابخانه‌های مورد بررسی از نظر تطابق با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران تطابق کامل ندارند (۱۱). ابراهیمی و دیگران (۱۳۸۹) نیز در بررسی کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی تبریز به این نتیجه رسیدند که از نظر تعداد منابع موجود، تنها ۹ درصد با استانداردها تطابق وجود دارد که مشابه وضعیت کتابخانه‌های مورد بررسی در این مطالعه است (۱۲). چهری و دیگران (۱۳۸۸) نیز نشان دادند که مجموعه کتابخانه‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی

در مجموع در وضعیت ضعیف‌تری در مقایسه با دانشگاه‌های کشور به سر می‌برد. لذا با عنایت به رسالت آموزش و پژوهشی این دانشگاه و اهمیت آن در حوزه علوم پزشکی شمال شرق کشور، توجه مدیران و مسئولان دانشگاه به وضعیت کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی و اختصاص منابع و نیروهای انسانی به این مراکز ضروری است. جهت نیل به این مهم، تشکیل کتابخانه مرکزی به عنوان متولی کمی و کیفی وضعیت کتابخانه‌های دانشگاه ضروری است. تجدید ساختار سازمانی با توجه به استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی و جذب نیروی‌های متخصص در حوزه‌های فنی از دیگر روش‌های بهبود وضعیت این کتابخانه‌ها است.

تقدیر و تشکر

این مطالعه، به صورت مستقل و بدون حمایت سازمانی انجام گرفته است. نویسندگان بر خود لازم می‌دانند از همکاری کتابداری محترم مراکز در ارائه اطلاعات مورد نیاز تشکر و قدردانی کنند.

منابع

1. Shabani A, Nezamabadi F, Saadat R. Evaluation and comparison of Arak academic libraries with Standards of academic libraries. *Journal of Librarianship*. 2009;43(19):115-38.
2. Mousavizadeh Z. Research tasks of academic libraries. *Librarianship* 1999; 28,29: 95-106.
3. Nasiri M, Osareh F. Comparison of six area of Islamic Azad University's libraries with academic libraries standards. *Journal of Librarianship*. 2005;38(42):77-98.
4. Patience L, Andaleeb S. Usage of academic libraries: The role of service quality, resource and user

متخصص بوده و ۴۵ درصد کمک متخصص و بقیه نیز کارمندان با مدرک تحصیلی غیرمرتبط بوده‌اند (۱۳). در کتابخانه‌های دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد نیز ۱۵ درصد نیروها، نیروی متخصص بوده و ۳۶/۳ درصد نیز کمک متخصص بوده‌اند و ۴۸/۴ درصد را سایر نیروها تشکیل داده‌اند (۳).

در کتابخانه‌های مورد بررسی، در هیچ کدام از آن‌ها شرح شغل مشخص و تفکیک شده جهت امور تخصصی کتابداری وجود نداشت؛ اما نتایج نصیری و عصاره (۱۳۸۳) نشان داد که ۹۰/۹ درصد نیروهای کتابخانه دارای شرح شغل مشخص، به تفکیک امور تخصصی کتابداری هستند (۳). چهری و دیگران نیز به همین نتیجه رسیده‌اند (۹) که نتایجی مغایر با مطالعه حاضر را نشان می‌دهد.

فضای مطالعه یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های یک کتابخانه استاندارد است. نتایج نشان داد که در مجموع کتابخانه‌های مورد بررسی ۵۴ درصد با استاندارد تطابق دارند. البته باید متذکر شد که ۵۰ درصد کتابخانه‌ها اصولاً فاقد هیچ گونه فضای مطالعه‌ای هستند که وضعیت نامناسبی به شمار می‌رود. کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی تبریز با ۷۰ درصد با استاندارد تطابق، در وضعیت بهتری به سر می‌برند (۱۲). نتایج مطالعه‌ای در خصوص وضعیت کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کردستان نیز نشان داد که وضعیت فضای فیزیکی کتابخانه‌های آن دانشگاه نیز ۴۰ درصد کمتر از استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران است که تقریباً مشابه نتایج این مطالعه است (۱۴).

از محدودیت‌های این مطالعه به ثبت نشدن تمامی اطلاعات منابع موجود در کتابخانه‌ها در نرم افزار کتابخانه‌ای کوها اشاره کرد. به همین جهت، محققین با همکاری کتابداران دانشگاه و با استفاده از دفتر ثبت کتابخانه، اطلاعات تمامی منابع را استخراج کرده و منابع ثبت نشده را در نرم افزار کتابخانه ثبت کردند. سپس اطلاعات موجود، استخراج و تحلیل شد.

نتیجه‌گیری

تقریباً اکثر کتابخانه‌های دانشگاهی ایران در وضعیت مناسبی به سر نمی‌برند؛ اما دانشگاه علوم پزشکی گلستان

10. Taavoni S. Iran university libraries standards. Tehran: National Library of Iran; 1996.
11. Giti A, Farhadi A. A comparative study of Hamadan University of Medical Sciences libraries with Iran standards of academic libraries. Pajouhan Scientific Journal. 2014;12(4):14-20.
12. Ebrahimi K, Habibi S, Tasbihi G. A Research on Tabriz University of Medical Sciences Libraries Staff, Collection, Space and Budget Comparison with Iranian University Libraries Standards. Health Information Management. 2009;7(2):187.
13. Fardesfahani F, Mirhoseini Z. Analysis of Tehran University of Medical Sciences libraries using the Standards for University Libraries Iran. Journal of information systems and services. 2013;1(5):55-68.
14. Rasoulabadi M, Ahmadi S. Assessment of Kurdistan University of Medical Sciences libraries, 2003. Journal of Research Institute for Scientific Information and Documentation Center of Iran. 2007;7(2):1-7.
5. Kuh GD, Gonyea RM. The role of the academic library in promoting student engagement in learning. College & Research Libraries. 2003;64(4):256-82.
6. Ghaffari S, Korani A. Assess the quality of services in the libraries of Kermanshah University of Medical Sciences through LibQual model. Danesh Shenasi. 2011;3(12):53-68.
7. Shi X, Levy S. A theory-guided approach to library services assessment. College & research libraries. 2005; 66(3): 266-277.
8. Oakleaf M. Are They Learning? Are We? Learning Outcomes and the Academic Library. The Library Quarterly: Information, Community, Policy. 2011;81(1):61-82.
9. Chehri A, Karamimatin B, Chehri A. A comparative study of human resources and university library's collection of Razi University And Kermanshah Medical University with University library standards of Iran in 1385. Faslnameh-Ketab. 2010;88:25-40.

Cite this article as:

Qazi Mirsaeed S J, Kolbadi Nejad K, Rastegari Mehr B, Banisaffar M, Mohammadi M. Investigation of Golestan University of Medical Sciences libraries compared to the standard of Iranian academic libraries. Sadra Med Sci J 2015; 3(4): 259-268.

